

В. Д. ФІЛІПОВА

доктор наук з державного управління, професор
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0002-8476-3341

СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ ІМІДЖЕВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню питання іміджевої політики держави. З'ясовано, що імідж держави є сукупністю раціональних та інтуїтивних ідей, яким бракує суттєвого розуміння. Встановлено, що такі ідеї в основному базуються на образах, наративах, метафорах чи символах, які представляють лише частину держави або її функціонування. При цьому масова свідомість здатна зафіксувати ці масштабні публічні прояви репутації держави, які можуть проявлятися через різні інституційні утворення. Визначено, що на міжнародній арені імідж України залежить від багатьох факторів, зокрема від: рівня демократії; геополітичного положення; реформ та механізму боротьби з корупцією; гуманітарної допомоги та миротворчої операції. Визначено, що на сьогодні суперечки навколо іміджу України є не лише політичними, а й пов'язані з безпекою країни, економічним розвитком та демократичною еволюцією. Тільки системне залучення широкого кола різноманітних акторів до формування та корегування іміджевої політики, може забезпечити формування позитивного образу України (та його корегування) в очах світової спільноти та населення країни, що в свою чергу сприятиме внутрішньо-державній консолідації сил, легітимації влади та активізації взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства. На рівні зовнішньої політики необхідно активізувати співпрацю з іншими країнами та недержавними акторами світової політики, сприяти укріпленню позиції держави в міжнародних рейтингах, залученню інвестицій та політичних партнерів, і відповідно, стійкому розвитку суспільства. Сьогодні, коли Україна перебуває у воєнному стані, створити імідж держави складніше, оскільки це потребує більш узгоджених дій уряду щодо формування та реалізації іміджевої політики України та стратегічного плану, здатного підвищити імідж нашої країни в світовому співтоваристві. Враховуючи ці багатогранні фактори та розробляючи політику, яка відповідає національним цінностям і прагненням, український уряд має працювати над створенням позитивного та автентичного іміджу України для міжнародної спільноти, зміцнюючи таким чином свій авторитет на міжнародній арені.

Ключові слова: механізм держави, державне управління, іміджева політика держави, міжнародний імідж країни.

V. D. FILIPPOVA

Doctor of Public Administration, Professor
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0002-8476-3341

CURRENT GUIDELINES OF THE IMAGE POLICY OF UKRAINE

The article is devoted to the study of the issue of image policy of the state. It is found out that the image of the state is a set of rational and intuitive ideas lacking essential understanding. It has been found that such ideas are mainly based on images, narratives, metaphors or symbols that represent only a part of the state or its functioning. At the same time, mass consciousness is able to capture these large-scale public manifestations of the state's reputation, which can manifest themselves through different institutional formations. It is established that in the international arena Ukraine's image depends on many factors, in particular: the level of democracy; geopolitical position; reforms and anti-corruption mechanism; humanitarian aid and peacekeeping operation. It is determined that today the controversy surrounding Ukraine's image is not only political, but also related to the country's security, economic development and democratic evolution. Only the systematic involvement of a wide range of different actors in the formation and adjustment of image policy can ensure the formation of a positive image of Ukraine (and its adjustment) in the eyes of the international community and the country's population, which in turn will contribute to the domestic consolidation of forces, legitimisation of power and intensification of interaction between the state and civil society institutions. At the level of foreign policy, it is necessary to intensify co-operation with other countries and non-state actors of world politics, to promote strengthening of the state's position in international rankings, attraction of investments and political partners and, accordingly, sustainable development of society. Today, when Ukraine is in a state of war, it is more difficult to create an image of the state, as it requires more concerted actions of the government to form and implement the image policy of Ukraine and a strategic plan capable of improving the image of our country in the world community. Taking into account these multifaceted factors and developing a policy that meets national values and aspirations, the Ukrainian government should work to create a positive and authentic image of Ukraine for the international community, thus strengthening its credibility in the international arena.

Key words: state mechanism, public administration, state image policy, international image of the country.

Постановка проблеми

Створення позитивної репутації країни має вирішальне значення для будь-якої держави, яка бажає брати участь у міжнародних процесах. У політичній сфері позитивна репутація досягається за рахунок активного прагнення інших народів до об'єднання з певною країною або групою країн, ведення переговорів, створення спільних міжнародних платформ, укладання взаємовигідних угод тощо. До того ж в умовах глобалізації навколо сучасної держави виникає специфічне проблемне поле, яке формує новий порядок денний і потребує якісно інших методів вирішення актуальних завдань. Зважаючи на останні події, Україні для проведення зовнішньої і внутрішньої політики необхідне розроблення адекватної іміджевої політики держави, наявність стратегій, що дозволять забезпечувати лояльність світової спільноти та підтримку громадян усередині країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Різноманітні аргументовані точки зору в сфері питань іміджу України розкрили в своїх наукових працях О. Григор'єва, Т. Нагорняк, М. Терещук, Н. Кінаш, В. Лісовський В., І. Цурканова, Т. Зазуляк, А. Руднева, Ю. Мальована, О. Корх, В. Кравченко, А. Личова, Г. Піскорська, Г. Поспехова, К. Савон, А. Старостіна, О. Чумак, Н. Яковенко, О. Ялова та інші провідні вчені. Однак, не зважаючи на вагомий науковий доробок, проблема формування політичного іміджу нашої держави потребує додаткового наукового осмислення.

Формування мети дослідження

Виходячи зі сказаного вище, метою нашого дослідження виступає теоретичний аналіз сучасних орієнтирів та можливостей іміджевої політики України на сучасному етапі.

Викладення основного матеріалу дослідження

Слід зазначити, імідж є одним із важливіших інструментів політики, який дозволяє зафіксувати конкурентні переваги держави на міжнародній арені, презентувати її стратегічні пріоритети, підтримати модернізаційну, реформаторську та економічну діяльність уряду, створити сприятливий інвестиційний клімат в країні та вирішити конкретні зовнішньополітичні завдання [1, с. 43]. Стратегія будь-якої сучасної держави має включати формування іміджевої складової державного управління та країни загалом. Отже, імідж держави сприймається як складна система, основу якої складає організація державних структур та його взаємовідносин, і навіть суттєві принципи політичної діяльності. Загальними ознаками іміджу держави виступають: соціальна мета політичного іміджу; його зміст; конкретні пільги, права та повноваження, пов'язані з іміджем держави; характером зв'язків з іншими інститутами, в тому числі політичними, економічними, соціальними, військовими тощо. Тут як міру успіху країни можна навести ефективність створеного іміджу: те, як характеристики іміджу впливають на політичний клімат країни, соціальну, економічну, культурну складові суспільного життя і, звісно, міжнародні відносини з іншими країнами.

Узагальнення досліджуваного питання дозволяє стверджувати, що імідж держави є сукупністю раціональних та інтуїтивних ідей, яким бракує суттєвого розуміння. Ці ідеї в основному базуються на образах, наративах, метафорах чи символах, які представляють лише частину держави або її функціонування. Масова свідомість здатна зафіксувати ці масштабні публічні прояви репутації держави як: імідж політики (захист національних інтересів держави, зображення держави ЗМІ, ступінь визнання держави як легітимного представника); обороноздатність та комунікаційну стратегію Збройних Сил, державну інформаційну політику та національну безпеку; імідж політичного режиму (розвиток демократії та забезпечення прав громадян, правовий захист населення території, прозорість виборчих процесів, легітимність політичних інститутів); візуальне зображення економічного розвитку, показників фінансової стабільності (включаючи стабільність національної валюти), візуальне враження від інвестиційного клімату та візуальне враження про потенціал (з точки зору комфорту, можливостей розвитку, екологічного стану, престижності освіти, діапазону роботи та потенціалу зростання); візуальне зображення інвестиційного клімату держави, соціокультурний портрет держави та особистості, а також самотутності (автентичність і сучасність, місцеві традиції, що відрізняють місцевість від інших місць) [2, с. 78]. Відповідно, існують складові іміджу держави, які є пріоритетними для зовнішнього та внутрішнього просування. До перших відносимо природні ресурси, лідерство, міжнародне визнання та участь у міждержавних організаціях, публічна історія та експортні бренди; до другого: менталітет, цінності та ідеї, успішність реформ, соціальний захист населення, суспільна історія.

Ми погоджуємося, що сприйняття держави суспільством формується за допомогою відповідних інструментів стратегічної комунікації та векторів внутрішньої політики (явних і прихованих), при цьому, особистий рівень репутації держави формується через колективну свідомість. Метою сприяння позитивної суспільної репутації держави є, як правило, створення іміджу держави та бажаного попиту на неї в конкретних регіонах країни для конкретних цільових груп і в межах конкретного ринку глобальної економіки. Тобто Україну можуть розглядати люди різних професій, наукові інституції чи культурні організації з різних країн з різними акцентами, але їй одночасно мають вважати надійним партнером і перспективним ринком для співпраці.

На сьогодні, основною інституцією, яка бере участь у процесі формування іміджу України, є Міністерство закордонних справ країни (МЗС). Очевидно, що це передусім впливає з функцій і обов'язків, традиційно пов'язаних із зовнішньополітичним відомством держави. Як наслідок, у чинному Регламенті МЗС України серед

першочергових завдань визначено «сприяння входженню країни у світовий інформаційний простір, підвищення її міжнародного авторитету, створення позитивної репутації держави як надійного та передбачуваного партнера» [3].

З метою підвищення іміджу країни, уряд України за останні кілька років ініціював низку реформ. Метою цих реформ є вдосконалення внутрішньої та міжнародної політики країни, правової системи, сприяння економічному розвитку держави. Однак, оскільки політична спільнота України була ідеологічно розділена щодо стратегії реформ та зовнішньополітичного напрямку країни, міжнародна спільнота не змогла визнати справжній потенціал країни з точки зору національного розвитку [4, с. 501]. На нашу думку, сьогодні при формуванні іміджу Україна використовує динамічний підхід, пов'язаний з виникненням суспільно-політичних змін (зовнішніх і внутрішніх). До того ж, для досягнення нових цілей міжнародного іміджу держави доводиться часто переглядати та модифікувати їх, особливо що стосується воєнних, економічних, соціальних, політичних, технологічних, інформаційних та демографічних аспектів. Процедура підвищення позитивного іміджу держави має бути підкріплена ініціативами різного масштабу та ступеня спрямованості, а також репутацією держави. Репутація держави є одним із активів, пов'язаних з її іміджем: це складова, яка є водночас є динамічною та її важко змінити, свого роду це оцінка держави, яка ґрунтується на довготривалих зв'язках із певними групами інтересів, їхньому власному досвіді, надійній інформації або фактичній точності [5, с. 79]. Тобто репутація держави – це сукупність переваг, гарантій і можливостей, які дозволяють певним групам людей досягати своїх цілей у межах держави. Однак при цьому слід визнати, що в стратегічних документах України немає спільного інтересу у використанні промоційних інструментів для підвищення позитивної репутації держави. Зокрема, у Стратегії національної безпеки України відсутні інструменти для захисту та просування національних інтересів держави через стратегічну комунікацію чи публічну дипломатію, які вважаються першочерговими [6].

Разом з тим, імідж України на міжнародній арені залежить від багатьох факторів, які визначаються через наступні складові:

1) демократія та реформи. Україна, як незалежна держава, активно працює над зміцненням демократичних інститутів та проведенням економічних та політичних реформ. Це може сприйматися як позитивний елемент у міжнародних відносинах та впливати на імідж країни;

2) геополітичне положення. Передусім, Україна розташована поряд з ЄС, що надає їй важливе стратегічне значення в контексті міжнародних відносин та геополітичних процесів;

3) реформи та боротьба з корупцією. Протягом багатьох років наша країна здійснює значні кроки у впровадженні реформ та боротьбі з корупцією, проте це може виявитися довготривалим процесом;

4) гуманітарна допомога та миротворчі операції. До війни Україна брала участь у гуманітарних місіях та миротворчих операціях під егідою ООН та інших міжнародних організацій. Це також може сприяти позитивному сприйняттю країни та впливати на її імідж як миролюбної нації [7, с. 90].

Існує думка, що іміджева політика сучасної України в цих умовах вимагає, наскільки це можливо, щоб керівництво держави забезпечувало її ефективність в найкоротші терміни, виконуючи певні функції і завдання. Головним завданням, яке Україна має вирішити на шляху до професійного формування іміджу держави на міжнародній арені, є створення державного механізму вироблення та реалізації іміджевої політики, а також державної системи контролю за виконанням завдань щодо підвищення рівня ефективності останньої. Необхідною умовою створення такого державного механізму є, перш за все, підвищення рівня зацікавленості органів державної влади в проблемі, що має бути реалізовано шляхом розробки та прийняття відповідної нормативно-правової бази, через належний рівень фінансування промисловості та створення державного механізму швидкого реагування на проблеми ситуаційної картини [8, с. 66]. До того ж, ми вважаємо, що сьогодні суперечки навколо іміджу України є не лише політичними, а й пов'язані з безпекою країни, економічним розвитком та демократичною еволюцією. Міжнародний авторитет країни базується на бажанні іноземних інвесторів брати участь у ній, виході українських товарів, технологій і послуг на світовий ринок, а також на загальному враженні про країну та її громадян. На практику зовнішньополітичних та економічних відносин з міжнародним співтовариством, як і на ефективне забезпечення внутрішньополітичних процесів в Україні, негативно впливає повномасштабне воєнне вторгнення, яке здійснила РФ, обмеженість законодавства, корупція, нерівномірний розподіл власності, гонитва за владою, відокремлення влади від населення та декларативність демократичних принципів.

На сьогодні зображення воєнних подій в Україні в міжнародних засобах масової інформації має вирішальне значення для формування глобального сприйняття країни та формування її іміджу. Міжнародні засоби масової інформації виступають у ролі посередників, ретельно відбираючи та фільтруючи інформацію перед її поданням аудиторії, тим самим впливаючи на те, як сприймаються такі події, як війна в Україні. Більше того, думки та аналіз експертів з конфлікту в Україні мають значну вагу у формуванні громадської думки та міжнародного іміджу країни. Способи висвітлення таких подій можуть суттєво відрізнятися залежно від точок зору та термінології, що використовуються різними засобами масової інформації, що ще більше впливає на те, як події, що відбуваються в Україні розуміються та інтерпретуються у глобальному масштабі. Очевидно, що різноманітні інструменти формування іміджу, висвітлення у засобах масової інформації та коментарі експертів, відіграють ключову роль у формуванні міжнародного іміджу України в умовах конфлікту.

Водночас учені наголошують, що проблеми, з якими стикається Україна при вирішенні цих питань, є досить серйозними та масштабними. Зазначимо, насамперед, відсутність концептуальної основи, зокрема у вигляді офіційних документів, що визначають зміст іміджевого образу України. З іншого боку, процеси демократизації призвели до руйнації зовнішньополітичного пропагандистського апарату. У державній інформаційній політиці Української держави проблема іміджу країни на міжнародній арені виявилася витісненою на периферію [8, с. 83]. До того ж слід погодитись з думкою науковців, що «в умовах невизначеності нормативні механізми формування публічного іміджу держави стають недієздатними через свою негнучкість і формальність. Під умовами невизначеності саме для України у зазначеному контексті, я маю на увазі такі об'єктивні чинники впливу, як пандемія, зміна векторів світової економіки та російсько-українська війна, так і суб'єктивні – відсутність єдності серед українців відносно свого майбутнього, розгубленість малого і середнього бізнесу, інституційна неспроможність держави та втрата почуття правової та соціально-економічної захищеності населенням країни» [5, с. 82].

Ми підтримуємо тезу, що підвищення авторитету країни серед міжнародної спільноти та власного населення, її презентація зовнішньому світу має починатися зі створення портрета України та розробки його критеріїв, зокрема: впевненість у собі як поштовх для реалізації внутрішньої політики та визначення зовнішньої, інформаційної стратегії та стратегії національної політики; толерантність і співробітництво як аспект міжнародного становища України; створена демократія, справжні права та привілеї для людини та громадянина; політична стабільність, безпека, відкритість і послідовність; економічна самостійність і життєздатність; історична, культурна, природна, традиційна та історична унікальність; рівень інвестиційної привабливості [9, с. 323].

Також важливо відзначити безпрецедентну колективну згоду демократичних держав світу щодо агресії їхнього східного контрагента: прикладом цього є надання військової, гуманітарної, фінансової, інформаційної, культурної та духовної допомоги як індикаторів формування спільноти нового співтовариства інформаційних людей. Прикладом цього є надання військової, гуманітарної, фінансової, інформаційної, культурної та духовної допомоги як показників нової спільноти людей, що базуються на володінні масивом інформації. Основою цієї допомоги є створений образ України як демократичної, вільної та відкритої держави. Зокрема, мова йде не просто про суперечку між двома країнами, а про суперечку щодо цінностей демократії, свободи та інформації на протигагу деспотизму, авторитаризму, тиранії, прагненню тотального контролю, придушенню прав людини та імідж міжнародного права на відміну від насильницького втручання та грубого порушення національної території.

Виходячи з вищесказаного, сьогодні актуальним є використання різноманітних інструментів формування іміджу країни. Тільки системне широке залучення широкого кола різноманітних акторів до формування та корегування іміджевої політики, може забезпечити формування позитивного образу держави (та його корегування) в очах світової спільноти та населення країни, що в свою чергу сприятиме внутрішньодержавній консолідації сил, легітимації влади та активізації взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства. На рівні зовнішньої політики необхідно активізувати співпрацю з іншими країнами та недержавними акторами світової політики, сприяти укріпленню позиції держави в міжнародних рейтингах, залученню інвестицій та політичних партнерів, і відповідно, стійкому розвитку суспільства. Крім того, такі чинники, як мова, національний характер, сприйняття громадянами інформації, ритм і зовнішньополітична орієнтація відіграють ключову роль у формуванні стратегій, спрямованих на покращення міжнародного іміджу країни. Враховуючи ці багатогранні фактори та розробляючи політику, яка відповідає національним цінностям і прагненням, український уряд має працювати над створенням позитивного та автентичного іміджу України для міжнародної спільноти, зміцнюючи таким чином свій авторитет на міжнародній арені.

Висновки

Отже, іміджева політика держави є сферою діяльності, яка потребує системного підходу, вираженого та цілеспрямованого вирішення. Його дієвість і ефективність в першу чергу впливають із загального використання визначеного набору інструментів, ресурсів і методів. При цьому варто пам'ятати, що помилки у формування іміджевої політики держави швидко можуть трансформуватись у значні негативні наслідки для національної безпеки, відтак, органи державного управління повинні приймати зважені рішення аби якісно і дієво впливати на формування позитивного іміджу України у світі. Однак треба розуміти, що формування позитивної репутації держави, створення відповідного клімату для інвестицій та вирішення довгострокових та стратегічних питань зовнішньої політики є першорядною метою стратегічних комунікацій. Звичайно сьогодні, коли Україна перебуває у воєнному стані, створити імідж держави складніше, оскільки це потребує більш узгоджених дій уряду щодо формування та реалізації іміджевої політики України та стратегічного плану, здатного підвищити імідж нашої країни в світовому співтоваристві. Досягнення та реалізація всіх намічених іміджевих цілей має здійснюється з використанням стратегічно спланованого набору інструментів.

Майбутні дослідження питання формування іміджевої політики можуть бути спрямовані на розробку практичних пропозицій щодо розпізнавання та використання означених методів, а також на вивчення міжнародного досвіду та поширених практик формування позитивної репутації держави.

Список використаної літератури

1. Григор'єва О. О. Інструменти конструювання іміджу держави. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Том 1 / Ред. кол. Хаджинов І. В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. Вип. 12. Т. 1. С. 43–47.
2. Нагорняк Т. Л. Публічний імідж України в умовах невизначеності. *Політичне життя. Political Life*, 2022. №1. С. 77–87. DOI 10.31558/2519-2949.2022.1.9
3. Терещук М. І. Роль брендингових технологій у зовнішньополітичній діяльності. *Стратегічні аспекти розвитку суб'єктів господарювання в умовах посилення глобалізації*. (2015). URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/materialikonferentsij/2015-10-21_materiali-%D1%81onference-krok.pdf#page=581
4. Кінаш Н. Б., Качковський О. В. Сучасний імідж України: міжнародний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 7/2023. С. 500–503. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/114>
5. Лісовський В. М. Зовнішньополітичний імідж України та її лідера як чинник забезпечення національної безпеки країни. *Регіональні студії*. 2022. №. 28. С. 79–83. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.28.14>
6. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
7. Цурканова І. Імідж України в умовах війни та міжнародна політична підтримка. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2023. Т. 26. №. 3. С. 87–93. DOI: <https://doi.org/10.15421/172353>
8. Зазуляк Т. І. Роль іміджевої політики в процесі формування позитивного іміджу органів публічної влади. *Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні*: Збірник тез XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 7 грудня 2022 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 65–68.
9. Руднева А., Мальована Ю. Імідж України в умовах сучасних інформаційних процесів: цифрової трансформації та становлення електронного урядування. *Вісник Львівського університету*. 2022. С. 320–327. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.42>

References

1. Hryhor'yeva O. O. Instrumenty konstruyuvannya imidzhu derzhavy [Tools for constructing the image of the state]. *Visnyk student's'koho naukovoho tovarystva Donets'koho natsional'noho universytetu imeni Vasylya Stusa*. Tom 1 / Red. kol. Khadzhynov I. V. (holova) ta in. Vinnytsya: DonNU imeni Vasylya Stusa, 2020. Vyp. 12. T. 1. p. 43–47. [in Ukrainian].
2. Nahornyak T. L. Publichnyy imidzh Ukrayiny v umovakh nevyznachenosti [Public Image of Ukraine in Conditions of Uncertainty]. *Politychne zhyttya. Political Life*, 2022. № 1. p. 77–87. DOI 10.31558/2519-2949.2022.1.9 [in Ukrainian].
3. Tereshchuk M. I. Rol' brendynhovyykh tekhnolohiy u zovnishn'opolitychniy diyal'nosti [The role of branding technologies in foreign policy activity]. *Stratehichni aspekty rozvytku sub'yektiv hospodaryuvannya v umovakh posylennya hlobalizatsiyi*. (2015). URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/materialikonferentsij/2015-10-21_materiali-%D1%81onference-krok.pdf#page=581 [in Ukrainian].
4. Kinash N. B., Kachkovs'kyu O. V. Suchasnyy imidzh Ukrayiny: mizhnarodnyy aspekt [Modern image of Ukraine: international aspect]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. № 7/2023. p. 500–503. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/114> [in Ukrainian].
5. Lisov's'kyu V. M. Zovnishn'opolitychnyy imidzh Ukrayiny ta yiyi lidera yak chynnyk zabezpechennya natsional'noyi bezpeky krayiny [The foreign political image of Ukraine and its leader as a factor in ensuring the country's national security]. *Rehional'ni studiyi*. 2022. №. 28. p. 79–83. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.28.14> [in Ukrainian].
6. Stratehiya natsional'noyi bezpeky Ukrayiny [National Security Strategy of Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 14 veresnya 2020 roku № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> [in Ukrainian].
7. Tsurkanova I. Imidzh Ukrayiny v umovakh viyny ta mizhnarodna politychna pidtrymka [The image of Ukraine in the conditions of war and international political support]. *Naukovo-teoretychnyy al'manakh Hrani*. 2023. T. 26. №. 3. p. 87–93. DOI: <https://doi.org/10.15421/172353> [in Ukrainian].
8. Zazulyak T. I. Rol' imidzhevoyi polityky v protsesi formuvannya pozytyvnoho imidzhu orhaniv publichnoyi vlady [The role of image policy in the process of forming a positive image of public authorities]. *Stanovlennya ta rozvytok mistsevoho samovryaduvannya v Ukraini*: Zbirnyk tez KHI Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (m. Khmel'nyts'kyu, 7 hrudnya 2022 roku). Khmel'nyts'kyu: Khmel'nyts'kyu universytet upravlinnya ta prava imeni Leonida Yuz'kova, 2022. p. 65–68. [in Ukrainian].
9. Rudnyeva A., Mal'ovana YU. Imidzh Ukrayiny v umovakh suchasnykh informatsiynykh protsesiv: tsyfrovoyi transformatsiyi ta stanovlennya elektronnoho uryaduvannya [The image of Ukraine in the conditions of modern information processes: digital transformation and the formation of electronic governance]. *Visnyk L'vivs'koho universytetu*. 2022. p. 320–327. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.42> [in Ukrainian].